

Marian Głosek

 [HTTPS://ORCID.ORG/0000-0001-7024-0083](https://orcid.org/0000-0001-7024-0083)

Miecz zawłaszczony przez Karola IV Luksemburga

The Sword Appropriated
by Charles IV of Luxembourg

Abstrakt: Tak zwany miecz Karola IV Luksemburga, przechowywany w Kunsthistorische Museum, Weltliche Schatzkammer w Wiedniu, od dawna budzi dyskusję na temat swojego pochodzenia i datowania. Dotyczy to głównie głowicy, którą zdaniem badaczy wykonano specjalnie dla Karola IV Luksemburga. Miecz miał powstać na Sycylii, dla Henryka VI Hohenstaufa lub jego syna Fryderyka II.

Analiza herbów znajdujących się na głowicy pokazuje, że wykonały je dwie różne osoby. Herb orla wryty jest delikatną linią w tej samej płaszczyźnie co głowica. Herb lwa jest wybrany w powierzchni głowicy i poniżej jej poziomu. Moim zdaniem znajdował się tu inny herb, wykonany tą samą techniką co i herb orla. Widniał tu herb związany z rodem sycylijskich Hohenstaufów i mógł to być herb Sycylii lub Królestwa Jerozolimy.

Słowa kluczowe: archeologia historyczna, bronzoznawstwo, miecze średniowieczne, Karol IV Luksemburski

Tak zwany miecz Karola IV Luksemburga, przechowywany w Kunsthistorische Museum, Weltliche Schatzkammer w Wiedniu, jest znany historykom, historykom sztuki, a także bronzoznawcom, lecz jego pochodzenie i chronologia ciągle wzbudzają naukowe dyskusje (Ryc. 1). Bronzoznawcy czasami prezentują go w swoich pracach, lecz w sposób niekompletny i przytaczają na jego temat dane „z drugiej ręki”. Dobrym przykładem jest tutaj praca Heriberta Seitza. Autor ten przedstawił zdjęcie tego zabytku z głownią zaopatrzoną w grań¹. Jak jednak wynika z publika-

¹ H.Seitz, *Blankwaffen*, t. I, Braunschweig 1965, s. 148, ryc. 88.

cji Ady Bruhn Hoffmayer czy też Lecha Marka, miecz ten ma zbrocze². Na prezentowanych w pracy H. Seitza fotografiach widoczna jest tylko część głowni, co sprawia, że poddanie miecza pełnej analizie formalnej jest utrudnione³. W systematyce średniowiecznych mieczów zaproponowanej przez A. Bruhn Hoffmayer kształt głowni nie jest brany pod uwagę, podobnie jak i w typologii J. Petersena⁴. Nie zamieszcza tego miecza w swoich publikacjach R.E. Oakeshott⁵. Autor ten jednak nie prezentuje wielu mieczy z tej części Europy, dobrze znanych z publikacji, m.in. miecza koronacyjnego królów Polski – tzw. Szczerbca, choć jego opracowanie autorstwa A. Nadolskiego zostało opublikowane w periodyku wydawanym w Anglii⁶. R.E. Oakeshott nie zna też wielu prac poświęconych mieczom i uzbrojeniu z tego obszaru takich badaczy jak A. Nadolski⁷, A.N. Kirpicznikow⁸, A. Ruttkay⁹ czy autor tych rozważań¹⁰. Ten krótki przyczynek daleki jest od szerszego opracowania tzw. miecza Karola IV Luksemburga ze względu na sytuację, w jakiej powstał, z trudnościami w dostępie nawet do bibliotek¹¹. Wiele jednak wyjaśnia przedstawienie tego zabytku na stronie internetowej Kunstgeschichtliches Museum w Wiedniu (Ryc. 2)¹².

Zgodnie przyjmuje się, że omawiany miecz był własnością Karola IV Luksemburga (1316–1378), ale już nie ma zgody co do pierwszego jego właściciela. Już W. Boheim pisze, że jest to miecz Henryka VI Hohenstaufa i wykonano go na

2 A. Bruhn Hoffmeyer, *Middelalderens Tvaeggede Sverd*, Copenhagen 1954, tabl. XVII; L. Marek, *Średniowieczne uzbrojenie Europy Łacińskiej jako Ars Emblematica*, Wrocław 2017 (Wratislavia Antiqua, 22), s. 362, ryc. 210.

3 Całość miecza za <https://www.khm.at/en/objectdb/detail/100440/?offset=104&iv=list> (dostęp: 1 X 2020), zaś jego zbliżenia otrzymałem przed laty od Dyrektora Waffensammlung w Wiedniu – Dr. Ortwin Gamera, za co serdecznie dziękuję.

4 J. Petersen, *De Norske Vikingesverd*, Christiania 1919.

5 R.E. Oakeshott, *The Sword in the Age of Chivalry*, New York–Washington 1964; tenże, *Records of the Medieval Sword*, Woodbridge (Great Britain)–Rochester (USA) 1991. Autor w pierwszej pracy używa dwóch imion, zaś w drugiej tylko jednego.

6 A. Nadolski, *Szczerbiec – the Polish Coronation Sword*, „Journal of the Arms and Armour Society” 1969, 6 (6), s. 183–184.

7 Tenże, *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII wieku*, Łódź 1954.

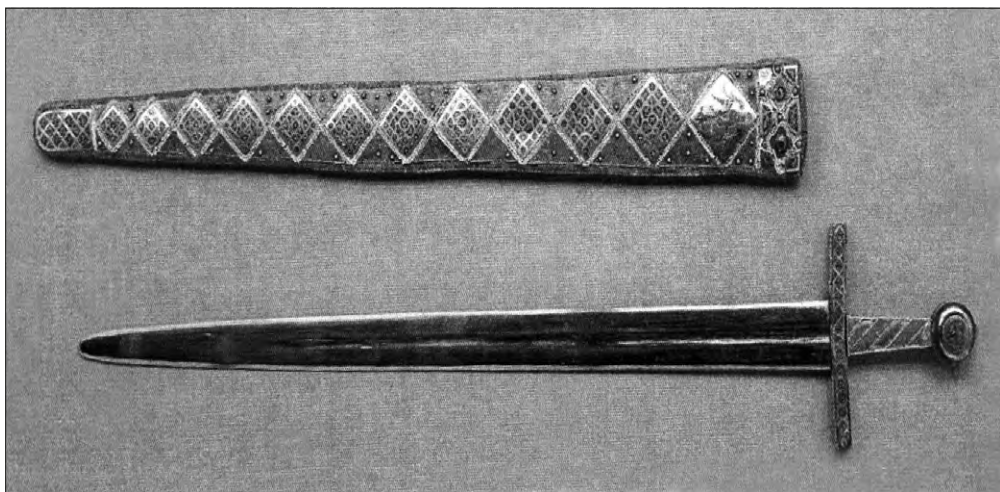
8 A.N. Kirpicznikov, *Drievnirusskoje orużije*, Moskwa–Leningrad 1966 (Archeologija SSSR).

9 A. Ruttkay, *Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei*, „Slovenská Archeológia” 1975, 23 (1), s. 119–216; 1976, 24 (2), s. 245–395.

10 M. Głosek, *Znaki i napisy na mieczach średniowiecznych w Polsce*, Wrocław 1973; tenże, *Miecze środkowoeuropejskie z X–XV w.*, Warszawa 1984.

11 Artykuł powstał w okresie pandemii koronawirusa – Covid-19 i utrudniony był dostęp do bibliotek.

12 <https://www.khm.at/en/objectdb/detail/100440/?offset=104&iv=list> (dostęp: 1 X 2020).

Ryc. 1. Tak zwany miecz Karola IV Luksemburga (za: <https://www.khm.at/en/objectdb/detail/100440/?offset=104&iv=list>, dostęp: 1 X 2020).

Sycylii, a tylko głowica powstała w XIV w.¹³ Opinia ta zaciążyła na wielu pracach. A. Bruhn Hoffmeyer i H. Seitz są tego samego zdania co i W. Boheim – że pochwę i głównię wykonano dla Henryka VI Hohenstaufa, króla Niemiec, cesarza (1190–1197) i króla Sycylii (1194–1197), zaś głowicę dla Karola IV Luksemburga. Nadmieniają również, że technika wykonania wystroju pochwy i jelca wiąże je z Sycylią¹⁴. H. Seitz twierdzi, że pierwotnie głowica była innego kształtu – płaska dwustożkowa (*flach-zweispitziger*)¹⁵, ale trudno dociec, na jakiej podstawie stawia taką hipotezę. E. Wagner jest innego zdania, wnioskując, że tylko głównia pochodzi z czasów Henryka VI, zaś rękojeść i pochwa już z epoki Karola IV Luksemburga¹⁶. Inni autorzy powstanie tego miecza (z rękojeścią przerobioną przez Karola IV) wiążą z osobą Fryderyka II Hohenstaufa, syna Henryka VI¹⁷. Rodzi się jednak pytanie, czy cały miecz, łącznie z pochwą, czy tylko jego części powstały wcześniej i z polecenia którego władcy – Henryka VI czy Fryderyka II. Przy próbie określenia chronologii miecza poszczególne jego elementy i ich genezy poddajmy analizie od strony formalnej. Co do kształtu i budowy jego rękojeści, krótko omówili

¹³ W. Boheim, *Handbuch der Waffenkunde*, Leipzig 1890, s. 241, ryc. 276.

¹⁴ A. Bruhn Hoffmeyer, *Mittelalterens...*, s. 24 (134); H. Seitz, *Blankwaffen...*, s. 148.

¹⁵ H. Seitz, *Blankwaffen...*, s. 165, ryc. 88.

¹⁶ E. Wagner, *Hieb- und Stichwaffen*, Praha 1966, s. 120, Taf. 16,2.

¹⁷ H. Seitz, *Blankwaffen...*, s. 165, ryc. 88; Z. Żygulski, *Broń w dawnej Polsce*, Warszawa 1975, s. 91, ryc. 43d; M. Głosek, *Miecze środkowoeuropejskie...*, s. 176 (489).

je A. Nadolski, a także M. Biborski, J. Stępiński i G. Żabiński¹⁸ przy okazji analizy miecza koronacyjnego królów polskich, tzw. Szczerbca i zgodzili się z hipotezą, że cała rękojeść powstała pod wpływem bizantyńsko-arabskim na dworze w Palermo, a wykonali ją muzułmanie (uwagę zwraca całkowity brak przedstawień zwierzęcych czy ludzkich poza herbami). Na poparcie tej tezy przytoczyli przykłady sztuki muzułmańskiej z XIII i XIV w. z Półwyspu Iberyjskiego. W efekcie opowiadają się oni za uznaniem wykonania omawianego miecza dla cesarza Fryderyka II przed rokiem 1220. Autorzy nie są zdecydowani co do jego typu, określając go za A. Nadolskim jako typ XI/XII, J/J1,1 według R.E. Oakeshotta. A. Nadolski nie dysponował jednak pełną dokumentacją zabytku i widział go tylko przez szybę w gablocie. Jest to o tyle istotne, że za tymi typami kryją się formy poszczególnych elementów, które występują w określonych odcinkach czasowych, zgodnie z ustaleniami R.E. Oakeshotta¹⁹. Jednak moim zdaniem, w wyniku analizy formalnej, głównia tego miecza wraz z rękojeścią i ich wzajemne proporcje wskazują na typ XII. Jako najwcześniejszy przykład tego typu miecza R.E. Oakeshott przytacza zabytek z Historische Museum w Bernie, pochodzący jakoby z połowy XII w. i jednocześnie pisze, że głównie o takim kształcie były popularne między 1200 a 1350 r.²⁰ Nie podaje jednak żadnych argumentów za tak wczesnym datowaniem tego miecza, w cytowaniach natomiast nie znajdujemy odwołań do literatury, która, analizując miejsce i okoliczności odkrycia tego zabytku, mogłaby uprawniać do wysunięcia takiej tezy. Z moich badań na podstawie materiału z Europy Środkowej wynika, że typ XII pojawia się po 1200 r., co się zgadza z generalnym określeniem chronologii tego typu mieczy ustalonym przez tego bronioznawcę w jego starszej pracy²¹, choć nie można wykluczyć, że pojawia się w końcu poprzedniego wieku, ale istotnych argumentów za takim datowaniem nie ma.

18 M. Biborski, J. Stępiński, G. Żabiński, *Nowe badania nad Szczerbcem – mieczem koronacyjnym królów polskich*, „Studia Waweliana” 2009, 14, s. 247–249; tychże (omyłkowo zamiast G. Żabińskiego jest dwa razy nazwisko J. Stępiński), *Szczerbiec (The Jagged Sword) – The Coronation Sword of the Kings of Poland*, „Gladius” 2011, 31, s. 131, ryc. 3.

19 R.E. Oakeshott, *The Sword...*

20 Tamże, s. 21, ryc. 1; s. 38.

21 R.E. Oakeshott, niestety, czasami bezpodstawnie zmienia chronologię części składowych miecza, jak np. głowicy wielograniastej – typ I1, której najwcześniejszym przykładem jest miecz pochodzący z grobu Albrechta I (zm. 1308) – *The Sword...*, s. 103. W swojej kolejnej pracy – E. Oakeshott, *Records...*, s. 94, podaje przykład takiej głowicy przy mieczu jakoby z miejscowości nieznanej, przechowywanej w Museum für Deutsche Geschichte w Berlinie, którą za H. Müller, H. Kölling, *Europäische Hieb- und Stichwaffen*, Berlin 1981, s. 159, ryc. 9 datuje na lata przed 1240 r. i uważają za miecz landgrafta Turynгии i Hesji, wybranego na Wielkiego Mistrza Krzyżackiego Konrada I (1239–1241). Miałem w ręku miecz i dokumentację okoliczności jego znalezienia i miecz ten znaleziono w Pregole. Podtrzymuję swoje zdanie, że miecz ten pochodzi z lat 1350–1450. Autorzy za wcześnie datują ten typ głowicy.

Ryc. 2. Rękojeść tzw. miecza Karola IV Luksemburga z herbem orła na głowicy (zdjęcie przesłane mi przez O. Gamera przed 1984 r.).

Ryc. 3. Rękojeść tzw. miecza Karola IV Luksemburga z herbem lwa na głowicy z fragmentem pochwy (zdjęcie udostępnione mi przez O. Gambera przed 1984 r.).

Ważnym elementem miecza Karola IV Luksemburga jest głowica i jej kształt. Tu również nie ma jednomyślności co do jej pochodzenia. Część badaczy jest zdania, że cała głowica powstała za czasów Karola IV Luksemburga, o czym pisałem wyżej. Kształt głowicy jest określany jako I, J, a nawet J₁ według typologii R.E. Oakeshotta. Głowice o takim kształcie (z wyjątkiem J₁), według R.E. Oakeshotta, pojawiają się około połowy XIII w.²² A. Bruhn Hoffmeyer zalicza je do typu IIIc i ich początki datuje nieco wcześniej, bo na około 1200 r. Podaje między innymi przykład takiej głowicy z głownią z napisem GICELINIMEFECIT na mieczu pochodzącym z Brandenburgii i datuje go na około 1200 r.²³ M. Głosek miecz ten datuje na XIII w.²⁴ Głowice dyskoidealne z lekkim uwypukleniem (typy G, H) znane są już w XII w. Mylenie ich z typem I, J powoduje datowanie ich już na XII w. Podobnie określa chronologię głowic typu I, J i K przy mieczach z południowo-wschodniej Europy M. Aleksic²⁵. A.N. Kirpicznikov, łącząc typy G, H i I, J, datuje je już na XII w.²⁶ Zgodnie bronioznawcy przyjmują, że głowice typu J₁ pojawiają się na początku XV w., a więc już po śmierci Karola IV Luksemburga.

Wspomnieć również należy o jelcu, który od trzpienia jest równomiernie niemal na całej długości prostokątny, co odpowiada stylowi 3 według R.E. Oakeshotta. Takie ukształtowanie pozwoliło na jednolite jego pokrycie rytmicznym ornamentem na złotej blaszce pokrywającej żelazo. Styl 1, jak określany jest ten jelec przez A. Nadolskiego, a za nim przez M. Biborskiego, J. Stępińskiego i G. Żabińskiego, ma ramiona jelca równomiernie zwężające się ku końcom. Nie wpływa to jednak na datowanie tego elementu przy tzw. mieczu Karola IV, bowiem jelce o kształcie stylu 1 pojawiają się już przy mieczach wikingich i występują przez całe późne średniowiecze, zaś styl 3 największą popularnością cieszy się w latach 1150–1430²⁷. Styl zdobienia jelca, jednorodny ze stylem na pochwie tego miecza, wskazuje, że pochodzą one z tego samego warsztatu, aczkolwiek występują pewne różnice w fakturze blaszek, a także w rytmie ułożenia ornamentu.

Jak wynika z tych rozważań, głowica miecza, wykonana ze srebra i pozłacana, określana jako głowica Karola IV Luksemburga, mogła powstać przed 1220 r., ale raczej po 1200 r., tak jak datowany jest cały miecz. Stąd pojawienie się na niej herbu lwa wykonanego za czasów Karola IV wynikało z faktu, że widniał tu inny herb,

²² R.E. Oakeshott, *The Sword...*, s. 96.

²³ A. Bruhn Hoffmeyer, *Middellalderens...*, s. 21(86), tabl. XIIH.

²⁴ M. Głosek, *Miecze środkowoeuropejskie...*, s. 146 (121). Miecz znany mi tylko ze starszej literatury.

²⁵ M. Aleksic, *Mediaeval Swords from Southeastern Europe. Material from 12th to 15th Century*, Belgrade 2007, s. 49–50.

²⁶ A.N. Kirpicznikov, *Drievnierusskoje...*, s. 50, ryc. 10; s. 55.

²⁷ R.E. Oakeshott, *The Sword...*, s. 113.

do używania którego władca ten nie miał podstaw. Herb lwa, który jest w tym przypadku herbem Czech (Ryc. 3), z podwójnym ogonem, stojącym na tylnych łapach w tarczy heraldycznej wgłębianej w powierzchnię głowicy (stąd próba określenia jej jako typu J1), jest wykonany w sposób całkowicie różny od herbu orła (Ryc. 2). Herb Czech wykonany jest niestarannie, pysk zwierzęcia, podobnie jak cała głowa, jest mało czytelny. Pole tarczy jest nierówne, a herb właściwy – lew – jakby wydobyty z pola z próbą oddania faktury nierównej sierści zwierzęcia. Zarys tarczy i herb orła, który jest herbem Niemiec, wykonano delikatną linią i jest to tylko kontur zarówno tarczy heraldycznej, jak i orła, bez próby oddania faktury piór czy też tła, na którym ptaka przedstawiono. Tło herbu zasadniczego – orła – nie jest wgłębiane. W efekcie nie ma wątpliwości, że herby te wykonało dwóch różnych rzemieślników. Trudno wytłumaczyć, dlaczego Luksemburgowie (chyba miecz pozyskał już Jan Luksemburczyk dzięki poparciu papieżstwa przy koronacji Karola IV na króla Czech), wchodząc w posiadanie miecza, moim zdaniem Fryderyka II Hohenstaufa, tylko przerobili głowicę i umieścili herb Czech. Najprawdopodobniej widniał na niej herb związany z sycylijskimi Hohenstaufami. Jest to jednak tylko jedna z możliwości dotyczących herbu widniejącego wcześniej na głowicy.

Fryderyk II, a także jego ojciec Henryk VI silnie związani byli z Sycylią. Prawa do korony sycylijskiej nabyli poprzez małżeństwo Henryka VI z Konstancją, córką króla Sycylii Rogera II z dynastii normańskiej Hauteville. Fryderyk II jako dwulatek koronowany jest w 1196 r. na króla Niemiec, lecz po śmierci jego ojca w 1197 r. tron Niemiec i korona cesarska dostają się w ręce Otto IV z rodu Welfów. Otto IV koronuje się na cesarza mieczem św. Maurycego, datowanym na zbliżony okres, bo na lata 1198–1215, ale różniącym się typologicznie od omawianego miecza, a także herb Niemiec, orzeł wykonany na głowicy, różni się w wyglądzie, lecz wykonany jest podobnie delikatną linią konturową²⁸.

Po śmierci męża – Henryka VI, matka Fryderyka II, Konstancja, ucieka z synem na Sycylię, gdzie zrzuca się w jego imieniu korony Niemiec i jednocześnie ogłasza odłączenie się Królestwa Sycylii od Świętego Cesarstwa Rzymskiego.

Po śmierci Konstancji, dzięki poparciu i namowom papieża Innocentego III, w 1212 r. w Moguncji Fryderyk jest koronowany na króla Niemiec (jako antykról do abdykacji Otto IV w 1215 r.). W posiadaniu Otto IV jest miecz koronacyjny specjalnie przerobiony dla niego, tzw. miecz św. Maurycego. Fryderyk II nawet po koronacji

²⁸ A. Bruhn Hoffmeyer, *Middelalderens...*, s. 12 (67); H. Seitz, *Blankwaffen...*, s. 138–142, ryc. 82; R.E. Oakeshott, *The Sword...*, tabl. 5B; M. Głosek, L. Kajzer, *Miecze z napisem grupy DIC w Europie środkowej*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1976, 25 (2), s. 233–234; M. Głosek, L. Kajzer, *Zu den mittelalterlichen Schwertern der Benedictus-Gruppe*, „Waffen- und Kostümkunde” 1977, 19 (2), s. 122, 127, gdzie dalsza literatura; <https://www.khm.at/objektdb/detail/100441> (dostęp: 1 X 2020).

większość czasu spędza na Sycylii, zdobywa ostatnie twierdze Maurów i wydaje nowe rozporządzenia prawne, regulujące funkcjonowanie monarchii na wyspie. Koronowanie na cesarza Świętego Cesarstwa Rzymskiego w Rzymie w 1220 r. mogło być przyczyną wykonania omawianego miecza na Sycylii, z którym następnie mógł on przybyć do Stolicy Apostolskiej. W takim przypadku na głowicy miecza mógł widnieć herb rodu Hauteville, utożsamiany z herbem Sycylii – na błękitnym tle trzy pasy biegnące ukośnie od prawego górnego rogu, podzielone na 12 przemiennych biało-czerwonych kwadracików²⁹. Nie była to jednak jedyna okoliczność, podczas której miecz ten mógł powstać.

W zamian za poparcie udzielone przez Stolicę Apostolską Fryderyk II, już jako cesarz (po śmierci Otto IV w 1218 r.), zobowiązał się do zorganizowania krucjaty do Ziemi Świętej. Przed wyprawą poślubił w 1225 r. następczynię tronu Królestwa Jerozolimy – Jolantę Jerozolimską, córkę Jana z Brienne. Władca ten utracił Jerozolimę, Nazaret i Betlejem na rzecz sułtana Egiptu – Al-Kamila z kurdyjskiej dynastii Ajjubidów. Fryderyk II zwleka z wyprawą, za co papież Grzegorz IX rzuca na niego klątwę. W efekcie cesarz wyprawia się do Ziemi Świętej. Udane negocjacje z sułtanem doprowadzają do zwrotu tych miast i Fryderyk koronuje się 18 marca 1229 r. na króla Jerozolimy. W uroczystości bierze udział Wielki Mistrz Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie, zwanego później zakonem krzyżackim, Hermann von Salza, główny negocjator i ojciec pomysłów, pomimo przegranej kampanii wojennej, rokowań dyplomatycznych z sułtanem. Fryderyk II w podziękowaniu Henrykowi von Salza nadaje m.in. nieograniczone prawa do ziem plemion Prusów. Po koronacji na króla Jerozolimy Fryderyk II, okryty sławą i w pełnej chwale, wraca do Europy, pomimo ciąży jeszcze na nim klątwy. Wydaje się, że również z tymi wydarzeniami – uroczystością koronacji na króla Jerozolimy – można wiązać powstanie miecza, a także tzw. głowicy Karola IV. Przemawiają za tym zdobienia emalii i brak wyobrażeń zwierząt i ludzi na pochwie i rękojeści (prócz herbów), co świadczy o tym, że wykonano je w kręgu kultury islamskiej. Pozostaje pytanie, jaki herb usunął Karol IV Luksemburski i czy na głowicy nie widniał herb związany z tymi wydarzeniami. W tej sytuacji nie można wykluczyć, że był to herb Królestwa Jerozolimy, do którego Fryderyk II nabył prawa. Trudno jednoznacznie stwierdzić, jak ten herb wyglądał, bowiem klasyczny, średniowieczny herb Jerozolimy – na tarczy heraldycznej grecki krzyż równoramienny i w każdym polu ramion krzyża małe krzyże równoramienne – utrwała się dopiero pod koniec XIII w. Niewątpliwie powstał on na bazie wyobrażeń wcześniejszych i z pewnością był to krzyż równoramienny, znak na płaszczach członków zakonów powstałych na Bliskim Wschodzie.

²⁹ Strony tarczy według reguły heraldycznej. Przedstawiane są również dwa pasy, podzielone na osiem kwadratów. Utrudniony dostęp do bibliotek w okresie pandemii nie pozwolił mi na sprawdzenie tego problemu.

Bibliografia

- Aleksić M., *Mediaeval Swords from Southeastern Europe. Material from 12th to 15th Century*, Belgrade 2007.
- Biborski M., Stępiński J., Żabiński G., *Szczerbiec (The Jagged Sword) – The Coronation Sword of the Kings of Poland*, „Gladius” 2011, 31, s. 93–148, <https://doi.org/10.3989/gladius.2011.0006>
- Biborski M., Stępiński J., Żabiński G., *Nowe badania nad Szczerbcem – mieczem koronacyjnym królów polskich*, „Studia Waweliana” 2009, 14, s. 235–252.
- Boheim W., *Handbuch der Waffenkunde*, Leipzig 1890.
- Bruhn Hoffmeyer A., *Middelalderens Tvaeggede Sverd*, Copenhagen 1954.
- Głosek M., *Miecze środkowoeuropejskie z X–XV w.*, Warszawa 1984.
- Głosek M., *Znaki i napisy na mieczach średniowiecznych w Polsce*, Wrocław 1973.
- Głosek M., Kajzer L., *Miecze z napisem grupy DIC w Europie środkowej*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1976, 25 (2), s. 217–248.
- Głosek M., Kajzer L., *Zu den mittelalterlichen Schwertern der Benedictus-Gruppe*, „Waffen- und Kostümkunde” 1977, 19 (2), s. 117–128.
- Kirpičnikov A.N., *Drievnieruskoje oružije*, Moskva–Leningrad 1966 (Archeologija SSSR).
- Marek L., *Średniowieczne uzbrojenie Europy Łacińskiej jako Ars Emblematica*, Wrocław 2017 (Wratislavia Antiqua, 22).
- Müller H., Kölling H., *Europäische Hieb- und Stichwaffenn*, Berlin 1981.
- Nadolski A., *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII wieku*, Łódź 1954.
- Nadolski A., *Szczerbiec – the Polish Coronation Sword*, „Journal of the Arms and Armour Society” 1969, 6 (6), s. 183–184.
- Oakeshott E., *Records of the Medieval Sword*, Woodbridge (Great Britain)–Rochester (USA) 1991.
- Oakeshott R.E., *The Sword in the Age of Chivalry*, New York–Washington 1964.
- Petersen J., *De Norske Vikingesverd*, Christiania 1919.
- Ruttikay A., *Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei*, „Slovenská Archeológia” 1975, 23 (1), s. 119–216; 1976, 24 (2), s. 245–395.
- Seitz H., *Blankwaffen*, t. I, Braunschweig 1965.
- Wagner E., *Hieb- und Stichwaffen*, Praha 1966.
- Żygulski Z., *Broń w dawnej Polsce*, Warszawa 1975.

Summary

The so-called sword of Charles IV of Luxembourg, preserved in the Kunsthistorisches Museum, Weltliche Schatzkammer in Vienna, has long been the subject of debate concerning its origin and date. The discussion focuses primarily on the pommel, which, according to researchers, was made specifically for Charles IV. The sword itself is believed to have been produced in Sicily for Henry VI Hohenstaufen or his son Frederick II.

An analysis of the coats of arms on the pommel reveals that they were executed by two different craftsmen. The eagle coat of arms is engraved with fine lines on the same plane as the pommel, whereas the lion coat of arms is carved into the surface, extending below its level. In my view, a third coat of arms was originally present, created using the same technique as the eagle. This emblem was associated with the Sicilian branch of the Hohenstaufen dynasty and may have represented either the coat of arms of Sicily or that of the Kingdom of Jerusalem.

Keywords: historical archaeology, weapons studies, medieval swords, Charles IV of Luxembourg

Marian Głosek

Uniwersytet Łódzki

Wydział Filozoficzno-Historyczny

Instytut Archeologii

e-mail: glosek.marian@wp.pl

